

Miskolci Keresztény Szemle

A KÉSZ ökumenikus kulturális folyóirata

34. (IX/2.) szám

2013

SZERZŐK

Fási Martin

Dr. Füsti-Molnár Szilveszter

Gróf Lajos

Pappné Orosz Klára

Dr. Pusztai Tamás

Szalay László Pál

Dr. Ternyák Csaba

Dr. Török László

Dr. Cs. Varga István

Vas Rita

A szerkesztőbizottság:
*Alakszainé dr. Oláh Annamária, Demjén Péter, Gróf Lajos,
Makkai László, Rácsok András, Sasvári István, Zsugyel János,
Várhelyi Krisztina*

Lapalapító: *Gróf Lajos*

Felelős szerkesztő: *Jeney Edit*

Szerkesztőség (levélcím):
3530 Miskolc, Toronyalja u. 47.
Telefon: (46) 324-429
E-mail: keresztenyszemle@gmail.com

Kiadja a Keresztény Értelmisségek Szövetsége
miskolci csoportja,
az Ezmék és Értékek Alapítvány támogatásával
Felelős kiadó: *Alakszainé dr. Oláh Annamária*

Világokat összekötő Heidelbergi Káté

Az 1563-ban kiadott Heidelbergi Káté (*a református egyház alapvető hittételeit tartalmazza – szerk.*) világokat köt össze. A reformáció időszakának nagy paradigmaváltásai közepette az evangéliumi hitnek olyan teljességre törekvő körképét adja elénk, amelyben Luthertől, Kálvintól, Melanchtontól és Bullingertől kiinduló és jellegükben különböző teológia sajátosságokat hordozó forrásokat kíván egyetlen közös mederbe és irányban terelni. Érett evangéliumi látással a személyes hitet és megszentelődést úgy helyezi előtérbe, hogy közben az egyház közösségi igényét végig kifejezésre juttatja.

Füsti-Molnár Szilveszter

A Káté évszázadokon át segített abban, hogy az egymást váltó nemzedékek és az egymástól földrajzilag távol élő gyülekezetek világát is összekapcsolja azzal, hogy egységes fogalmakkal, egyező szavakkal fejezzék ki a református keresztyén egyház hitének igazságait.

A Káté nemcsak különböző protestáns teológiai vélekedéseket, nemzedékek és egymástól messze élő gyülekezetek világát köti össze, hanem az *Isten világának* és az *ember világának* egymástól *elválaszthatatlanul* egybefonódó *szálait* is, amiben az emberi élet különböző területeit is mind egy irányba állítja. Mindeközben pedig egyéni világunkat köti össze a szűkebb és tágabb közösségi formákkal, és tölti meg új tartalommal és jelentéssel. Mindeközben Isten Igéjének realizmusával világít rá az emberi élethelyzet valós mélységeire és az abból kivezető útra.

A KÁTÉ HÁRMAS FELOSZTÁSA EGY TEOLÓGIAI ELRENDEZÉS

A káté három nagy fő része: *az ember nyomorúságáról, az ember megváltásáról és a háládatosságról* szóló fejezetei a keresztyén élet teológiai rendjét tárja elénk, amelyben nem a bűnvallás, hanem a kiválasztó, szabadító és minket üdvösségre megőrző Isten tette felőli bizonyosság lesz az elsődleges. Ennek hangsúlya jut érvényre az első kérdés-feleletben is. Ennek a felismerésnek az összefüggésében rendelhetjük alá azt a hármass ismeretet, amely a második kérdés-feleletben fogalmazódik meg, és mutat rá a hármass felosztásra. A felosztásban nem módszertani szempontok sorrendjéről van szó, ahogyan az gyakran a pietizmusban és evangélikalizmusban jelenik meg. A Káté az üdvösség útja (*via salutis*) helyett az üdvösség rendjét (*ordo salutis*) hangsúlyozza.

A hívő ember nem egy utat jár végig, ahol jó esetben a bűnbánattól eljut a hálás élet etikumához, hanem – mint a 64. kérdésre adott felelet ezt meg is fogalmazza: „... lehetetlen, hogy akik igaz hit által a Krisztusban oltattak, a háládatosság gyümölcseit ne teremjék” – egyidejűleg jut el a magában elveszett, a Krisztusban megigazított és a hálás, megszentelt életű, gyümölcsöt termő ember valóságához.

A mostani előadásban a Heidelbergi Káté mai időnkre is érvényes üzenetének a bemutatása a cél, amelyben a Káté hitvallásjellegét szeretném kidomborítani az előbbiekben felvázolt teológia-rendnek megfelelően. A Káté számos funkciója közül így különösen is a *doxologikus*, *kérügmaticus*, *önmeghatározó* és *közösségi* szempontok kerülnek előtérbe.

1) A Káté a *doxológiában* a Szentháromság egy Isten dicsőítésére teszi mindenekelőtt a hangsúlyt, még az állítás vagy éppen tagadás minden öncélúságával szemben is.

2) A Káté *kérügmaticus* funkciója arra hívja fel a figyelmünket, hogy a hitvallás az evangélium mondanivalóját, üzenetét fogalmazza újra és értelmezi egy adott helyzetben. Isten Igéjéből táplálkozik, de sohasem lehet annak helyettesítője. Az evangéliumi üzenet átadásának eszköze akar maradni a biblikus hitvallás-magyarázat.

3) Az *önmeghatározó* funkció egyszerre tükrözi azt, hogy mit hittek és tanítottak az adott korban, és azt is elárulja, hogy kik is azok, akik ebben a formában tesznek hitvallást. Világossá válik, hogy kihez tartozunk, kire bízunk magunkat, hogy kik is vagyunk valójában.

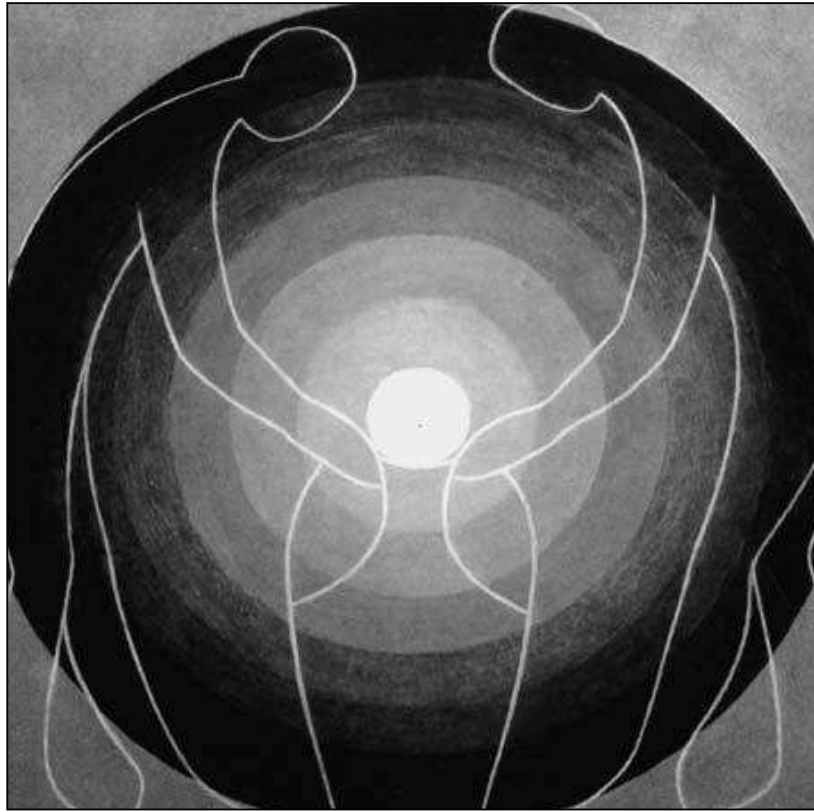
4) A *közösségi* funkción keresztül a hitvallás az egyéni és közösségi kegyességnek olyan szimbólumát jelenti, amely a keresztyén gyülekezet alkotóelemévé és a gyülekezetet erősítő tényezőjévé válhat. Felszámolva ezzel a névleges keresztyénség vagy reformátusság, a gyülekezetkerülés, az érdekegyesség és az üdvegoizmus fel-felbukkanó téves és káros egyháztani irányultságait.

Az előadásomban először a Káté hit-meghatározását szeretném bemutatni, amely megalapozza az erre épülő hitvallást.

A HIT MEGHATÁROZÁSA A KÁTÉ SZERINT

A hitvallások azért tartoznak szorosan az egyház életéhez, mert az élő hittől elválaszthatatlan annak megvallása. „*Szívvvel hiszünk az igazságra, szánkkal teszünk vallást az örökéletre*” (Róm 10,10). Az élő hit mindig csak az éltető Forrásból, Isten igéjéből merítve adhatja azt az átformáló erőt, amelyben Istennél újra magunkra találhatunk. Hitünknek csak ez lehet az alapja.

Nagyszerűen fejezi ki mindezt *Bertha Zoltán: Víz/Kút* című festménye. Kút (Forrás) és az emberek perspektívája különbözik. A Forrásnál azonban a véges időhöz kötött ember találkozik az örökkévaló egyetemessé, és hirdeti az örökös összeköttetésre utaltságot. A befelé világosodó koncentrikus körök a víz lényegét, életet adó, megújító és megtisztító erejét teszik láthatóvá. A kút felé hajoló emberek harmonikus egyiséget alkotnak ennek a Forrásnak a világot meghatározó kontúrjaival, amikor ebből a forrásból merítenek élet-korsójukba. Ember és Isten találkozása a Forrásnál teremthet

Bertha Zoltán: Víz/Kút c. festménye

egyedül rendet nagyon is rendezetlen életünkben. Emberi erőfeszítéseink kiapadnának, ha a hit és a megértés nem ebből a valóságra világító Forrásból fakadna. Mert „... aki abból a vízből iszik (mondja Jézus a samáriai asszonynak), amelyet én adok neki, soha többé meg nem szomjazik, mert örökéletre buzgó víz forrásává lesz benne”. (Jn 4, 14)

A Heidelbergi Káté 21. kérdés-felelete ugyanebben az értelemben mélyíti el számunkra a hit, az igaz hit meghatározását:

21. Mi az igaz hit?

Az igaz hit (biztos) ismeret, amelynél fogva igaznak tartom mindazt, amit Isten az ő igéjében nekünk kijelentett. Ám egyúttal szívbeli bizalom is, amelyet a Szentlélek ébreszt bennem az evangélium által, mert Isten nemcsak másoknak, hanem nekem is bűnbocsánatot, örök igazságot és üdvösséget ajándékoz ingyen kegyelméből egyedül a Krisztus érdeméért.

AZ IGAZ HIT MEGHATÁROZÁSA HÁROM FŐ PONTRA IRÁNYUL

1) *Biztos ismeret (Certa notitia)*. Hitbizonyosságáról van szó. „Tudom, kinek hittem” (2Tim. 1,13), s ez annak a megbízhatóságára, szavahihetőségére utal, aki magát hűségeseznek mutatta meg. Ezért nem futunk bizonytalanra, s ezért nem mindegy, hogy kinek hiszünk. Amikor az Újszövetség arra szólít fel, hogy higgyünk, akkor nem egy általános *fideizmust* propagál (valamiben mindenkinek kellene hinni stb.), hanem meghatározza a hit tárgyát is. Isten nem maradt számunkra ismeretlen. Az ismeret ezért az Ő kijelen-

tett igéjéből származik. A hiszékenységgel és hiedelmekkel szemben ezt a hitet éppen az jellemzi, hogy bizonyossággal nevezi meg, kiből hisz.

Ennek alapján jogos hittanról is beszélni, hiszen a hitnek van tanítható része is. Hogyan is hihetnénk abban, akiről nem hallottunk, akinek igéje ismeretlen a számunkra.

2) *Igaznak tartás (assensus)*. Az ismeret önmagában nem jelenti az elismerést, a megismert igazság előtti meghódolást. Ezért megy tovább a Káté és pontosítja a hitnek mint ismeretnek azt a vonását, „*amelynél fogva igaznak tartom mindazt, amit Isten az Ő Igéjében kijelentett...*” Itt nem az értelem feláldozásáról van szó, hanem arról a meggyőződésről, amelyre csak a Szentlélek segíthet el. Nem arról van tehát itt szó, hogy a hitnek vannak olyan intellektuális elemei, amelyek mintegy természetes adottságként működnek. Az igazság előtti meghódolásra nem pusztán emberi belátás útján jutunk. Az ige igazsága csak az értelem megújulása által válik meggyőződéssé, belső bizonyossággá (Róm 12,2). A gondolkodás megváltozása (*meta-noia*) adja meg azt a belátást minden hívőnek, hogy Isten igéje megbízható. Ez azonban még mindig csak a gondolat, az értelem síkján mozgó hit lenne. Az ilyen hit nem sokban különböznék az ördögökétől, akik hiszik, hogy az Isten egy, és rettegnek tőle (Jak 2, 19). A pusztán theizmus, az istenhit önmagában még lehet olyan ideológiai tétel, aminek semmi köze sincs az igaz hithez.

Ezért teszi a csattanót a mondat végére a Káté, amikor a hit szívéhez ér:

3) *Szívbéli bizalom (fidutia)*, amelyet a Szentlélek gerjeszt bennem. Valójában a hitnek a személyes aktusa rezonál Isten szeretetére. Itt fejeződik ki, hogy hűvös tárgyilagossággal nem lehet az igére válaszolni. Csak úgy, hogy mindehhez nekem személyesen van közöm. A reformátori hit-felfogás e két elemnek az egybekapcsolásával teremtett egyensúlyt a hit objektív és szubjektív oldala között. Nem engedte egyiket a másik ellen kijátszani. A hit tartalmi elemei nélkül a hit parttalan rajongássá, a „szívbéli bizalom” nélküli hit pedig hideg racionalizmussá torzulhat.

A Káté (igaz) hit-meghatározása a mai élethelyzetünkben sem vár kevesebbet.

A következőkben a mai kontextusnak azokat a meghatározó tulajdonságait szeretném kiemelni, ahol Isten igéjére, az éltető Forrásra különösen is elengedhetetlen szükségünk van.

A POSZTMODERN KOR NÉHÁNY JELLEMVONÁSA

A mai kontextusban egy régóta tartó masszív *szekularizációval* találjuk szemben magunkat, amelyet sok tekintetben egyre növekvő *vallásos közömbösség* jellemez. Egy olyan társadalmi jelenségről van szó, amiben döntően érvényesül az emberek véleményének sokfélesége, a másságnak a kérdése. Mindezek mellett pedig a mai embernek elsődleges célkitűzése az önazonosság megtalálása. Ez a kettősség a társadalmon belül olyan új jelenséghez vezet, amit a teljes zűrzavar jellemez. Valószínűleg az emberek többsége nem érdeklődik az evangélium és az egyház iránt.

Mai világunkat posztmodernnek írjuk le. A társadalmi folyamatokra jelentős befolyást gyakorolnak a technológia és az információ új formái, aminek következtében nem a produktivitásra (termékenység), hanem a *reproduktivitásra* kerül a hangsúly.

Összességében így jellemezhetjük mai korunkat: A posztmodern technológia és az ipusztuáialis ember elegye technosapiensek által benépesített techno-kultúráat hozott létre a gyors technológiai fejlődés hasznosításának érdekében. A határok elmosódnak a realitás és a látszat között. A virtualitás nem csak a számítógéphez kötődik, hanem átjárja az élet minden területét. Minden virtuálissá válik. A valóság új, a média általi interpretációja során a valóságok pluralitásával és manipulációjával állunk szemben.

A posztmodern, reprodukivitásra (sokszorosításra) épülő társadalom legfontosabb jellemzője a *fogyasztás*. Nem pusztán a kapitalista túltermelésből levezethető gazdasági-társadalmi jelenségről van szó, hanem „*fogyasztáskultúráról*”. A mai embert elsősorban nem emberek, hanem tárgyak veszik körül, amely *eltárgyasult világot* hoz létre. A tárgyak társadalmi halmozása túlburjánzik, és a bőség jeleivel a hiány-nélküliség illúzióját teremti meg. A folyamatos gyűjtés egyfajta kötelességgé válik, a fogyasztás szociális-szimbolikus státust teremt.

A fogyasztás mentalitást is jelent, amelyben a boldogság illuzórikus jelei halmozódnak fel a mindennapi életben. Nemcsak a konkrét tárgyak, hanem a szimbólumok is – és ide sorolhatjuk a vallásokét is – mind fogyasztási cikké lettek. A mai kultúra kétarcúságot mutat: egyfelől közvetlen és a kreativitás jellemzi, másrészt a fogyasztás törvényének irányítása határozza meg, amely az eltárgyasultság, az abszolút közvetlenség illúziója révén a nihilizmus útját egyengeti.

ÉRTÉKVÁLSÁG ÉS ÉRTÉKKERESÉS

Nyíltan és őszintén fogalmazva – és az előbbi szempontokat is figyelembe véve – a mai korunk értékválságának legfőbb oka a minket körülvevő és meghatározó *butaság*. Szűkebb és tágabb környeztünkben is az *üres fej* tanácstalan, tétova embertömegeivel találkozhatunk. Ez az állapot pedig a legkiszolgáltatottabbá tesz, sőt ha az ürességbe beleteszünk egy kis freudizmust, marxizmust, valamiféle keresztyénséget, rasszizmust vagy militáns sovinizmust, akkor elhatalmasodnak az indulatok. Innentől kezdve mindenkinek mindenről lesz véleménye, és minden fanatizálhatóvá válik. Az üres fej a látszatokosság álruhájában marad még ostobább. A butaság így még veszélyesebbé válik, mert megtelik előítéletekkel és indokolatlan általánosításokkal. Naiv hit jellemzi, amely a mindenre nyitottságba zárva hamisan naiv képzetekkel és hiedelmekkel könnyen befolyásolhatóvá teszi az embert.

Nem nehéz belátnunk, hogy mind a diktatúráknak, mind pedig a globalizált társadalmaknak azonos típusú lebutított tömegekre van szüksége, akiket üres jelszavakkal, reklámszövegekkel, elavult és kiüresedett ideológiákkal irányítani lehet.

A jelenlegi helyzetben a gondolkodás, a kultúrtevékenység teljesen feltöredezett, és a tapasztalás elsődlegesen a jelen pillanatára, a *fogyasztáskultúrából* adódóan az *azonnali beteljesülésre* fókuszál. Sokkal inkább az válik fontossá, ami nekem jó és hasznos, háttérbe szorítva így a történelmi kontinuitás, társadalmi konszenzus vagy egy közös jövőbe vetett reménység szempontjait és értékeit.

Ugyanakkor a mai szekularizált, jelentős mértékben elbutított fogyasztói társada-

lomban egyre fokozódó igény jelentkezik a transzcendencia iránt. Az alapok-nélküliségben, a relativizmus közepette és a sok szempontból megüresített kontextusban hatványozottan kerül előtérbe az a tapasztalati igény is, amely a dolgok jelentésének szükségességére irányulnak, utat törve az értékek felé. Kérdés azonban, hogy ez a nyitottság valóban képes-e kapcsolatot teremteni a transzcendenssel, vagy csak transzcendensnek címkézi az immanens, minket körül vevő világ bizonyos elemeit. Egyszerűbben fogalmazva, képes-e az ember önmaga határait belátva nyitottá válni, vagy az önmegvalósítás megannyi programját látja és láttatja transzcendensnek.

Ebben a helyzetben kell keresnünk a Heidelbergi Káté mára érvényes iránymutatását is.

A HEIDELBERGI KÁTÉ ÚTJELZŐ SZEREPE A MAI EMBER SZÁMÁRA

Hogyan is ragadható meg a mai ember? A korábban említett minket érő hatások közepette a mai ember a *határhelyzetek embereként* is meghatározható. Évezredek tapasztalata az emberiségnek, hogy úgy érezhetjük, egyszerre két világnak vagyunk a tagjai, az anyagnak és a szellemnek, a végesnek és az örökkelvalónak, a változónak éppen úgy, mint a tökéletes utáni vágyakozónak. Ez az az emberi alaphelyzet, ami minden kor sajátosságán túl jellemez bennünket.

Nagyszerűen fejezi mindezt ki *Bertha Zoltán Életfa* című festménye (*kép jobbra*), melynek alcíme: *Szándék és megvalósítás*.

A háttérben a harmonikus világfelépítést ábrázolja, az előtérben pedig ennek a tökéletes világnak az eltorzult, csonka és tökéletlen változatával találkozunk. A háttérben lévő életfa folytonosságot fejez ki és közvetít a teremtett világ különböző szintjei között. Ideális rendet, harmóniát sugall. Ellenpontja mindennek az előtérben elhelyezett, a gyarló realitás, a szép, igaz és jó tökéletlen megvalósulásainak eltorzult, lekonyult, hervadt, csonka életfája. Az életfák azonban egy gyökérbe kapaszkodnak.

Vázlatosan az első kérdés-felelet alapján szeretném a Káténak azokat a főbb irányait bemutatni, amelyek a határhelyzetben lévő mai ember számára is kiutat jelenthetnek.

„*Mi életedben és halálodban egyetlen vigasztalásod?*” – *Egyedüli vigasztalás (sola consolatio)*

A határhelyzetben lévő ember számára a Heidelbergi Káténak nagyon konkrét üzenete van. A Káté első kérdés-felelete kiválóan mutat erre rá úgy, hogy egyben megelőlegező összegzést adja mindannak, amit egészen részletesen fejt ki majd a továbbiakban.

Az első kérdés-felelet nem elméleti problémákat feszeget, hanem a legszemélyesebb és legegyszisztenciálisabb ügyünkről szól, arról, hogy *vigasztalásra szorulunk*. Arról, hogy a szándék és megvalósulás sokszor milyen távol esik a mi életünkben. Vigasztal-

lásra szorulunk, mert sokszor ebben az életben nem látunk többet, mit azt a csonka és hervadt életfánkat.

A földi teremtmények közül egyedül mi lehetünk tudatában nyomorúságunknak, végességünknek. Mi tudhatjuk egyedül állapotunkat és szabadításra szorultságunkat.

A vigasztalás bizony eme hangneme nem a XVI. század találmánya, hanem egy gazdag irodalmi műfaj tartozik ide, az ún. *consolatio-irodalom*. A műfaj eredete Ciceróig nyúlik vissza, aki három szabályban foglalta össze a vigasztalás művészetét: a) Be kell bizonyítani, hogy nincsen rossz, vagy ha van, az nem jelentős. b) Rá kell mutatni, hogy minden bánat és minden gyász az élet törvénye. c) Be kell bizonyítani, hogy értelmetlen az embernek elemészteni magát a bánatban, holott világosan tudjuk, hogy nincs ellene orvosság. Mintha csak a mai megoldásokat hallanánk!

Mindehhez képest, amikor a Káté – a valóságos helyzetünk részletes feltárása előtt – a vigasztalásról beszél, azt nagyon is sajátosan, reformátusan teszi meg. A Káté szinte egyedülállóan nem az emberi élet földi céljának elméleti problémájára mutat rá, mint például a Genfi Káté, nem is az egyetlen Isten hitére, mint a Confessio Belgica, hanem *az emberi élet alapvető helyzetére*. Vigasztalásra szorulok és van vigasztalásom. Az evangéliumot állítja a középpontba, és ebben az összefüggésben szólaltatja meg az *egyetlen vigasztalásról* szóló bizonyosságot. Nincs sok út és sok megoldás, csak egyetlen egy. És ez annak az Istennek és Úrnak az útja, akit mi egyetlennek mondhatunk (1Kor 8, 6).

„...testestől-lelkestől – akár élek, akár halok – nem az önmagamé, hanem az én hűséges uramnak és megváltómnak, Jézus Krisztusnak a tulajdona vagyok...”

Az evangéliumi alaphelyzet ugyanis az, hogy nem a magamé vagyok, hanem Jézus Krisztusnak a tulajdona. A Káté nem emberközpontú megfontolásokat akar előtérbe helyezni. Nem azt kérdezi, hogy kicsoda az ember, hanem azt, hogy kié az ember. Isten mondja ki előbb: Te az enyém vagy, s a hit válasza mi lehetne más, mint ennek a személyes visszhangja: Igen, én a tiéd vagyok. A Káté ezzel a predestináció vigasztaló jellegébe gyökerezik, amely itt nem „szörnyű végzés”, hanem Istennek az a döntése, amellyel úgy megőrizz, hogy mennyei Atyám akarata nélkül egy hajszál sem eshetik le a fejemről, sőt mindennek az én üdvösségemre kell szolgálnia.

Ez a vigasztalás *teljes*. Semmiféle dualizmust vagy egyoldalúságot nem enged meg. Nem test vagy lélek, vagy ez az élet, vagy a halálon túli élet, hanem az egész, a teljes élet az, amiről itt szó van. A keresztyénség történeti útján sokszor felbillent az egyensúly, és valamelyik oldalra került a hangsúly. Ezek azonban mindig torzulások voltak, hiszen bármelyik oldalt csak a másik kárára lehet növelni. Az „egészet” annak minden részletével csak az foghatja át, hogy *nem az enyém*, mivel én magam sem vagyok a magamé. Hiszen Isten az, aki bejelentette az igényét ránk: „Te az enyém vagy”. A személyes hitvallás csupán ezt visszhangozza: „Igen, én a tiéd vagyok.”

Ez a vigasztalás egyszerre szól így a bizalomról és biztonságról, a bizonyosságról és arról a tartásról, amely minden körülmények között részvétet és szolidaritást is jelent egyben.

A keresztyén létben az ember felismeri, nincs magára hagyva. Nincs kiszolgáltatva a világmindenség erőinek, sem a maga ösztönének. Nem a maga ura, és nem a maga tulajdona, hanem mindenestől az Úréi vagyunk (V.ö.: 20, 32, 34, 64, 76). Az ember egye-

dül nem tudná az Istentől rászabott küldetést végrehajtani. Sokszor ellenkező irányba indul el. Ki akar szakadni ebből a tulajdonviszonyból (ld. a tékozló fiú történetét Lk 15, 1-32), aminek az emberi élet ziláltsága lesz az eredménye. A korunkban tapasztalható kusza állapotok még hangsúlyosabbá teszik ezt az üzenetet, hogy van valaki, aki összetartja az életünket. Van valaki, aki tartást ad, és megtartatást munkál, van valaki az életünk középpontjában, aki mint a kohéziós erő az anyagot, úgy tartja össze az életünket. Így válthatja fel *az egocentrikus élet* kelepcéjét a *krisztocentrikus élet* perspektívájára.

„Ő drága vérével minden bűnömért maradéktalanul megfizetett, és az ördög hatalmából megszabadított. „

Az ember nem a magáé, hanem Uráé, Jézus Krisztusnak a tulajdona. A Káté a megváltás jogán tisztázza ezt a tulajdonviszonyt. Hiszen nem természetes az, hogy az ember nem a magáé, nem indulhat ki önmagából. Sőt önmagát is csak akkor tudja elfogadni valóban „testestől-lelkestől”, ha elfogadta azt a tényt, hogy áron vétetett meg (1Kor 6, 19-20). Ebben a helyzetben nem önmagamat valósítom meg, hanem elfogadom magamat. Mindez Krisztussal, az ő váltságával kezdődik el.

A Káté már itt világosan utal az elégtétel és a szabadítás mozzanataira. Már itt is jelzi, hogy az ember mérhetetlen és kifizethetetlen adóságát Krisztus egyenlítette ki, amikor az adóslevelet átszegezte (Kol 2, 14). Ebből következik, hogy semmilyen módon nem tartozunk a gonosz fennhatósága alá. Ha megkísértésünkre van is hatalma, mégsem vagyunk a kezében. A kísértés órájában ezért menekülhetünk ahhoz, akinek kezéből el nem ragadhat.

„Úgy megőriz, hogy mennyei Atyám akarata nélkül egy hajszál se hullhat le fejemről, sőt mindennek üdvösségemre kell szolgálnia.”

Ez a bizonyosság hangzik el a jövőre nézve is: *„úgy megőriz, hogy...”* A feleletnek a második fele végig erről a biztonságról beszél. Fontos azonban itt tisztázni, hogy miben ilyen biztos a Káté. Nem tartozik-e hitünkhöz a kétely is valamilyen módon? Nem vonzóbb-e a mai ember számára a becsületesen bevallott bizonytalanság és vívódás, mint ez az olykor már bosszantó bizonyosság?

A felelet egyáltalán nem azt sugallja, hogy önmagunkban ne kellene kételkednünk, vagy még a hitünket is megpróbálnunk. Nem is arról van itt szó, hogy a keresztyén életben minden ilyen leegyszerűsíthető. Élethelyzetünk nehézségei, olykor meglepő viszonyosságai és kétségei szinte kikerülhetetlenül utolérnek. Előfordul velünk nem egyszer, amikor úgy érezzük, hogy kicsúszik a lábunk alól a talaj, amikor minden a feje tetejére áll körülöttünk. Itt azonban egy végső bizonyosságról van szó, amely minden körülmények között menedéket és biztonságot, szilárd alapot jelenthet. Mindennapos tapasztalatunk az, hogy *„élet és halál, jelen és jövő, magasság és mélység”* el akar szakítani minket a Krisztus szeretetétől. Éppen hogy mindezekkel szemben kell tudnunk, hogy a mi hitünk, a mi hűségünk sohasem lehet elégséges garancia, csak a Gazda megőrző tette.

„Ezért Szentlelkével bizonyosságot ad örök életemről, és szív szerint hajlandóvá és készsé tesz arra, hogy szüntelenül neki éljek.”

Csak a Gazda, életünk Ura, a Szentháromság egy örök és igaz Isten lehet a végső biztosíték megőrzésünkre és megtartásunkra. Éppen ezért trinitárius a tagolása ennek

a feleletnek: Kezdődik a Fiú váltságával és szabadításával, folytatódik az Atya megőrző, gondviselő szeretetével, és célba ér a Szentlélek bennünk munkálkodó hatalmával. Itt formálódunk át szív szerint arra a készségre, hogy valóban ne magunknak, hanem Őneki éljünk. Itt, a felelet utolsó mondatában derül ki igazán, hogy az elmondottnak semmi közük sincs valami hamis öntelt biztonsághoz és passzív vagy éppen közömbös életvitelhez. Önmagunk megkötöttségéből csak a Szentlélek szüntelenül ösztönző és megújító munkája szabadíthat ki. Ahányszor csak magunknak és magunkban szeretnénk élni, a Szentlélek tesz „késszé és hajlandóvá” az irányváltoztatásra.

Ahogy az első kérdés-feleletben, úgy az egész Kátéra érvényes módon tárul fel előttünk a Szentháromság egész titka egészen személyes módon: Azé vagyunk, aki megváltónk, teremtőnk, gondviselőnk és megszentelőnk.

ÖSSZEGZÉS

A Kátét egyszerűsége, de ugyanakkor magas teológiai igényessége egyszerre teszi alkalmassá a nemzedékek közötti használatra még ma is, ahogyan erre igyekeztem szerény példát adni. Sőt arra is kiválóan alkalmas, hogy keresztyén életünk, és abban teológiai gondolkodásunk szilárd és áttekintő váza legyen azokban a mai, minket feszítő kérdésekben is, amelyek tételesen nem kerülhettek megfogalmazásra a 16. században.

Isten igazságára ma is csak azzal a hittel és hitvallással juthatunk el, amit Isten az Ő igéje által ébreszt bennünk. Ez a hit pedig élő kapcsolatot jelent az élő Istennel. Ez a hit nem betanult igazságokat szajkóz, hanem minden körülmények között készséges arra, hogy önmagáról alkotott képzetait megkérdőjelezze. Egy kérdező hit. Mert az olyan hit, amely már nem gondolkozik, egy idő után hiteltelenné válik. A hit, amelyik nem gondolkozik, megszűnik önkritikus lenni. Saját képzeteinek kritikája nélkül azonban a hit egy idő után már nem csak önmagát nem fogja érteni, hanem végül Istent és a környező világot sem.

A Heidelbergi Káté azzal az igénnyel van ma is jelen a református egyház teológiájában és tanításában, hogy párbeszédre ösztönözzön. Ennek a párbeszédnek a forogatókönyvét adja elénk, amelynek különösen is a határhelyzetekben, amilyen a mai korunk is, kell érvényt szerezni. Ebben a párbeszédben az egyik oldalon a létező ember áll, aki létezésének általános körülményeiből adódóan veti fel kérdéseit a másik oldalon álló feltétlen isteni fenség előtt. Mindennek a tétje – Kálvinnal szólva – nem több és kevesebb, mint Isten és magunk ismeretének megbonthatatlan egysége.

A Heidelbergi Káté a maga korában egy érett – és a maga számára igen magas igényeket megfogalmazó – egyház képét tárja elénk. Mai küldetésünkben és hivatástudatunkban is ehhez járulhat hozzá: egy érett és magas igényeket megfogalmazó egyházközösség formálásához.

(Elhangzott a „Hitvallás és vallásgyakorlat a református egyház gyülekezeteiben, intézményeiben és közösségeiben” című konferencián, 2013. április 6-án Miskolcon, az MTA Székházában)